

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum Angelus sit compositus ex materia, & forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

est, que dicitur substantia panis redit, ex qua possunt talia generari. Sed haec opinio videtur impropietatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primo, quia non potest esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut si ponerent ibi esse substantia panis iterato speciebus manentibus, & sic cum corpus Christi tandem sit sub sacramento, quando species manent, sequitur quod aliquando erit ibi simul corpus Christi, & substantia panis, quod non suffinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus, & hoc iterum est inconueniens, ut substantia panis sit sine proprijs accidentibus panis. Secundo, apparet in proprijs propter nomen reditus. Si aliquid est in alterum conuersum, non potest dici redire, nisi illud re conuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata, sed transubstantiata in corpus Christi. Unde non potest intelligi, quod substantia panis redeat, nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum: unde si debet ista opinio suffineri, intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quod redeat quae prius erat, sed quod destructis speciebus aliqua materia deo ibi prouideatur vel per creationem, vel quocumque alio modo, ex qua possit huiusmodi corpus generari. Alia vero opinio est planior, ut dicatur quod illis accidentibus sicut datum est per se subsistere diuina uirtute, similiter datum esse ut agant, & ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis, ut quicquid ageret, si maneret, & hoc uertente nutrimenti, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Q V A E S T I O N I I I . De angelis.

De angelis queritur de membris Christi. Et primo, De angelis, utrum sint substantiae.

Secundo, De hominibus, utrum sint substantiae.

De angelis queruntur quinque.

Primo, Quantum ad naturam ipsorum, utrum sint compositi ex materia & forma.

Secundo, Quantum ad cognitionem, utrum simul in actu possint esse in cognitione in actum & uersu spertina, id est, utrum simul cognoscant res in propria natura, & in uerbis.

Tertio, Quantum ad meritum uoluntatis, utrum scilicet poterunt eodem actu charitatis mereri fructum, & scilicet, utrum in actu charitatis.

Quarto, Quantum ad motum, utrum moueantur in instanti.

Quinto, Quantum ad effectum, utrum possint imprimere, uel aliquid facere in illis corporalibus.

De angelis sic proceditur. Videtur, quod angelus sit compositus ex materia & forma. Aug. enim dicit in li. de mirabilibus sacrae scripturae. Om-

A nipotens Dens ex materia informi, quam prius condidit, corporalium & incorporalium, sensibilibium & insensibilibium, intellectualium & intellectuarentium multiformes species diuisit: angeli autem sunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam de sui compositione.

¶ 2 Prater. Boet. dicit in lib. de unitate, & vno. Quidam est vnum conuentione simplicium, ut angelus & anima, quorum vnum quodque est unum conuentione materiae, & forma, & sic idem quod prius.

¶ 3 Prater. Omne quod est in genere, habet genus, & differentiam: genus autem secundum Auicennam in sua materia sumitur ex natura materiae, differentia vero ex natura formae, ergo omne quod est in genere, est compositum ex materia & forma: angelus autem est in genere substantiae, cum sit substantia habens speciem limitatam, ergo angelus est compositus ex materia & forma. Sed diceret, quod differentia angeli non sumitur ex forma, sed ex formalibus, quod est ipsum esse angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia, & intrat definitionem ipsius: sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat definitionem eius, ut Auicenna dicit: ergo differentia angeli non potest sumi ex se ipso.

¶ 4 Prater. Idem ostenditur, quando impossibile est esse plura summa bona, quia oportet ea in aliquo conuenire, cum vtrumque sit summum bonum, & in aliquo differre, alias non essent plura, & sic essent composita: sed constat esse plures essentias angelicas, ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre, & sic oportet eas esse compositas: sed partes esse, sunt materia & forma, ergo angeli componuntur ex materia & forma.

Sed contra est, quod licet Boet. in li. de duabus naturis, & una persona Christi. Omnis natura in corpore substantiae nullo materiae innitur fundamento: sed angeli sunt incorporei, ergo non est in eis materia.

Respon. Dicendum, quod quidam ponunt angelos componi ex materia & forma: sed hoc videtur repugnans naturae eorum propter duo, quae in eis inueniuntur. Primo quidem, quia intellectuales sunt. Si enim angeli haberent materiam de sui compositione, oporteret omne quod in eis est, eis inesse per modum materiae conuenientem, cum omne quod est in alio, sit in eo per modum recipientis, ut habetur in li. de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia, quod in ea habet esse particulare & naturale. Unde si angeli essent ex materia compositi, oporteret quod forma quibus intelligunt, quaecumque sint, essent in eis secundum esse naturale & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile, quod angelus nunquam cognosceret, nisi particulare: quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse uniuersalis cognitionis principium, sicut patet in sensu. Nec potest obuiari per hoc, quod ponat angelus componi ex materia alterius naturae, quam haec materia corporalis: quia quaecumque esset illa materia, constat quod reciperet formam substantialem angelicam particulariter, alias angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc, quod forma in ea reciperent per modum particularis, unum impossibile est angelum, uel aliquam substantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formam, & qua recipit materia prima, ut dictum est. Unde dicit phil. i. 3. de anima, & phil. sententia est, quod intellectualitas immunitatem habet

lp. q. 50. ar. 2. o. spiritus. l. e.

habet a materia. Secundo, repugnat eis per hoc qd in corporales sunt: quaecumque enim ex materia componuntur, oportet in materia conuenire, & quod quilibet materia secundum se accepta cum forma carcat, non habet in se aliquam dispositionis rationem: supposita autem unitate materia, impossibile est quod una materia contrarias & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes. Non enim potest eadem materia & secundum idem accipere formam angeli, & formam lapidis: diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione, nec diuisio non intellecta diuisione, quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis, vt dicitur in 1. phys. Vnde oportet omnia quae sunt composita ex materia diuisionata esse, & ideo nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia angeli non est suum esse (hoc enim soli Deo competit, cui esse debetur ex seipso & non ab alio) inuenimus in angelo & substantiam, siue quidditatem eius quae subsistit, & esse eius quo subsistit, quo factu essendi dicitur esse, sicut actu currendi dicimur currere: & sic dicimus angelum esse compositum ex quo est, & quod est, vel secundum verbum Boetii ex esse, & quod est. Et quia ipsa substantia angeli in se considerata est in potentia ad esse, cum habeat esse ab alio, & ipsum esse sit actus: ideo est in eo compositio actus & potentiae, & sic potest in eo concedi materia & forma, si omnis actus potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

re.com. 8

AD PRIMUM ergo dicendum, qd Aug. super Genesim ad litteram, materiam informem, quam Deus primo condidit, dicit significari per caelum & terram cum dicitur. In principio creauit Deus caelum & terram, ut per terram significetur materia informis visibilium rerum: per caelum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum, vt ipsa naturalia angelorum attribuantur eis quasi materiae, & dona gratiae, vel glorie attribuantur eis quasi forma, vnde non est ad propositum auctoritas inducta.

AD SECUNDUM dicitur, qd liber ille non est Boetii, nisi non oportet quod in autoritate recipiatur, sustinendo tamen ipsum potest dici, quod formam & materiam large accipit pro actu & potentia, ut dictum est.

AD TERTIUM dicendum, qd ipsa substantia angeli quodammodo se habet ad esse eius, ut materia ad formam, vt dictum est. Materia autem si eius essentia diffiniretur, haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam: & similiter in angelis ex ipsa natura substantiae ipsorum accipitur genus: ex d. proportionem uero huiusmodi substantiae ad esse accipitur specifica differentia, vnde secundum hoc angelus differunt specie secundum quod in substantia unius est plus, uel minus de potentia, quam in substantia alterius. Dictum autem Auicenna intelligitur de compositis substantiis.

D. 16.

AD QUARTUM concedimus. Non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantiae ad esse.

AD QUINTUM dicendum, quod in summo uno nulla diuersitas esse potest, cum in eo sit idem esse & quod est, unde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam: sed compositio quae in angelo inuenitur, sufficit ad eius pluralitatem, ut ex dictis patet.

Virum angelus possit cognoscere similiter res in uerbo, & in propria natura.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod angelus non possit cognoscere similiter res in uerbo, & in propria natura. Eadem enim potentia non potest simul geminum actum habere, vt quod intellectus simul plura intelligat: sed alius actus est, quo intellectus angeli uidet res in uerbo, & alius quo uidet res in propria natura. ergo impossibile est ut simul uideat res in uerbo, & in propria natura. Sed dices, qd hoc modo uidentur ab intellectu angeli simul res in uerbo, & in propria natura, sicut intellectus noster simul uidet eclipsim, & causam eius. Contra. Cum intellectus noster simul uidet eclipsim & causam eius, accipit causam ut rationem intelligendi eclipsim, ergo accipit eclipsim & causam eius, vt unum intelligibile, & sic erit unus tantum actus.

¶ 2. Praet. Vnius non potest esse nisi unus terminus ultimus, sicut una linea non terminatur ex una parte, nisi ad unum punctum: sed ultimus terminus potentiae est operatio, ergo non potest una potentia simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

¶ 3. Praet. Sicut se habet potentia ad actum, ita ad obiectum: sed unus actus non potest terminari ad duo obiecta, ergo nec una potentia potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Visio qua angeli uident res in uerbo, est uisio beata, quae quidem non est intermitta, sed continua. Si ergo non possunt simul uidere res in propria natura, & in uerbo, nunquam uident res in propria natura, & praecipue hoc uidentur in anima Christi, quae ab initio suae creationis uidet uerbum, & in uerbo.

RESPONS. Dicendum, quod angelus, uel anima simul potest uidere in uerbo, & in propria natura, & hoc expresse potest haberi ab Aug. li. 4. super Genesim ad litteram, ubi uult quod dicit illi, & respere, & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solum ordine naturae, unde simul est primus dies cum secundo, & mane cum uespere, & ita simul uisio rerum in uerbo, & in propria natura. Quod qualiter sic possibile sit, uidentum est. Operari siquidem non proprie attribuitur potentiae, sed rei subsistenti, quae per potentiam operatur, ut ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operatio principii. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiae, ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentiae. Vnde sicut una substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, ut aia simul uult, & intelligit: ita ex una potentia intellectiua possunt simul parere diuersi actus, si simul diuersi species intelligibilibus uniantur. Haec enim causam Algazel assignat, quare non est possibile simul multa intelligere, quia non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfecte, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris: Visio autem qua angelus uidet res in propria natura, fit per speciem intelligibilem concretam, uel insulam inherentem. Visio autem rerum in uerbo fit per ipsam speciem uerbi, siue essentiam, quae non est inherens, sed ei intellectus unitor sicut intelligibili. Species autem concreta inherens non repugnat unioni intellectus angeli ad uerbum, cum non sit unus rationis, & ipsa species, & quicquid est perfectionis

¶ 4. Praet. Sicut se habet potentia ad actum, ita ad obiectum: sed unus actus non potest terminari ad duo obiecta, ergo nec una potentia potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

¶ 5. Praet. Sicut se habet potentia ad actum, ita ad obiectum: sed unus actus non potest terminari ad duo obiecta, ergo nec una potentia potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.